

Аннотація

В статье рассматривается взаимное влияние пространства города и его водного пространства, доказывається цінність прибережних територій для любого большого города. На примере Киева рассматриваются основные открытые водные пространства и их прибрежные территории, анализируются проблемы их формирования и функционирования, приводятся главные способы их решения.

Ключевые слова: водное пространство, береговая линия, прибрежная территория, открытое пространство города, прибрежный ландшафт, водный фасад города, береговое пространство города, акватория.

Annotation

The article is concerned with the influence of the space of city and its water space on each other, is showing the value of coastal areas for big cities. Through the example of Kyiv, the basic open water and its coastal areas are considered, the issue of creation and functioning are examined, primary ways of their solution are provided.

Keywords: stretch of water, coastline, coastal area, open space of city, coastal landscape, water facade of city, coastal area of the city, water area.

УДК 72.03+725.7

Громнюк А. І. ,
асистент кафедри ДОА Національного університету
«Львівська політехніка»

**РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯ ЕТНІЧНИХ МОТИВІВ
У ПРОЕКТУВАННІ СУЧАСНИХ ІНТЕР'ЄРІВ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧУВАННЯ**

Анотація: розроблено комплексні рекомендації для застосування етнічних мотивів різних архітектурно-етнографічних регіонів України (Полісся, Поділля, Гуцульщини, Бойківщини, Закарпаття, Буковини, Півдня України, Середньої Наддніпрянщини, Полтавщини та Слобожанщини) в середовищі підприємств харчування.

Ключові слова: етнічні мотиви, архітектура сучасних інтер'єрів, підприємства харчування, методи та принципи використання етнічних мотивів.

Постановка проблеми. У наш час особливо популярними стають підприємства харчування, зорієнтовані на національні традиції та українську кухню, а в їх середовищах широко використовують етнічні мотиви. Проте масове застосування традиційних етномистецьких й архітектурних компонентів часто призводить до їх примітивізації, супроводжується надмірним спрощенням, нерідко містить ознаки кічу. Водночас різноманіття української народної архітектури та мистецтва є невичерпним джерелом художніх засобів, служить основою для формування національної ідентичності в сучасному архітектурному середовищі життєдіяльності людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Закономірності проектування архітектурного, предметно-просторового середовища українського народного житла в різних етнографічних регіонах досліджували науковці: Ю. Гошко, А. Данилюк, І. Дида, Т. Кіщук, Т. Косміна, В. Масненко, І. Могитич, Р. Райнфус, В. Ракшанов, В. Самойлович, В. Сушко, П. Федака, П. Юрченко.

Окремі аспекти проблеми використання етнічних мотивів у проектуванні архітектури сучасних інтер'єрів, зокрема громадських споруд, розкриті в наукових статтях періодичних видань вітчизняних науковців: І. Бондаренко, О. Георгієвої, А. Громнюк, І. Кузнецової, Л. Обуховської, О. Олійник, М. Подлевських, Д. Рудик, Н. Сергєєвої. Питання розвитку етнокультурних традицій у сучасній архітектурній практиці розглядають науковці Б. Божинський, Д. Войтович, В. Мироненко, В. Уреньов та ін.

Мета статті: розробити комплексні рекомендації для проектування архітектури інтер'єрів сучасних підприємств харчування з використанням етнічних мотивів різних етнографічних регіонів України.

Виклад основного матеріалу. Проектування предметно-просторового середовища підприємств харчування з використанням етнічних мотивів стосується приміщень для відвідувачів підприємств харчування, які поділяються на дві функційні підгрупи: обідній зал з естрадою, аванзалом тощо та допоміжні (вестибюль, гардероб, туалети, артистичні, приміщення додаткового обслуговування тощо) [1, с. 16]. Визначено, що етнічні мотиви найдоцільніше використовувати при проектуванні інтер'єрів приміщень для відвідувачів таких підприємств харчування, як ресторани, кафе, бари та закусочні. Саме ці заклади, залежно від асортименту реалізованої продукції, можуть бути спеціалізованими на виготовлені страв та напоїв національної/регіональної кухні.

Визначено методи використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування: стилізації; прямого відтворення; автентичності та синтезу стилізації з використанням сучасних елементів інтер'єру та автентичних чи відтворених [3, с. 12].

Розроблено основні принципи проектування сучасних інтер'єрів на основі використання етнічних мотивів:

1. **Вибірковості** – полягає у виборі загальнонаціонального, регіонального або локального стильового рішення інтер'єру та застосуванні відповідних архітектурно-художніх засобів.

2. **Образності** – передбачає вибір певних методів образного вирішення (стилізації, прямого відтворення, використання автентичних елементів, синтезу перелічених методів) для відображення етнічних мотивів у проектуванні архітектури інтер'єрів.

3. **Цілісності** – полягає у цілісному відтворенні етнічних мотивів у художньому образі архітектури будівлі, її інтер'єрів і деталей. Ґрунтується на запропонованій розробленій матриці архітектурно-художніх ознак різних етнографічних регіонів України.

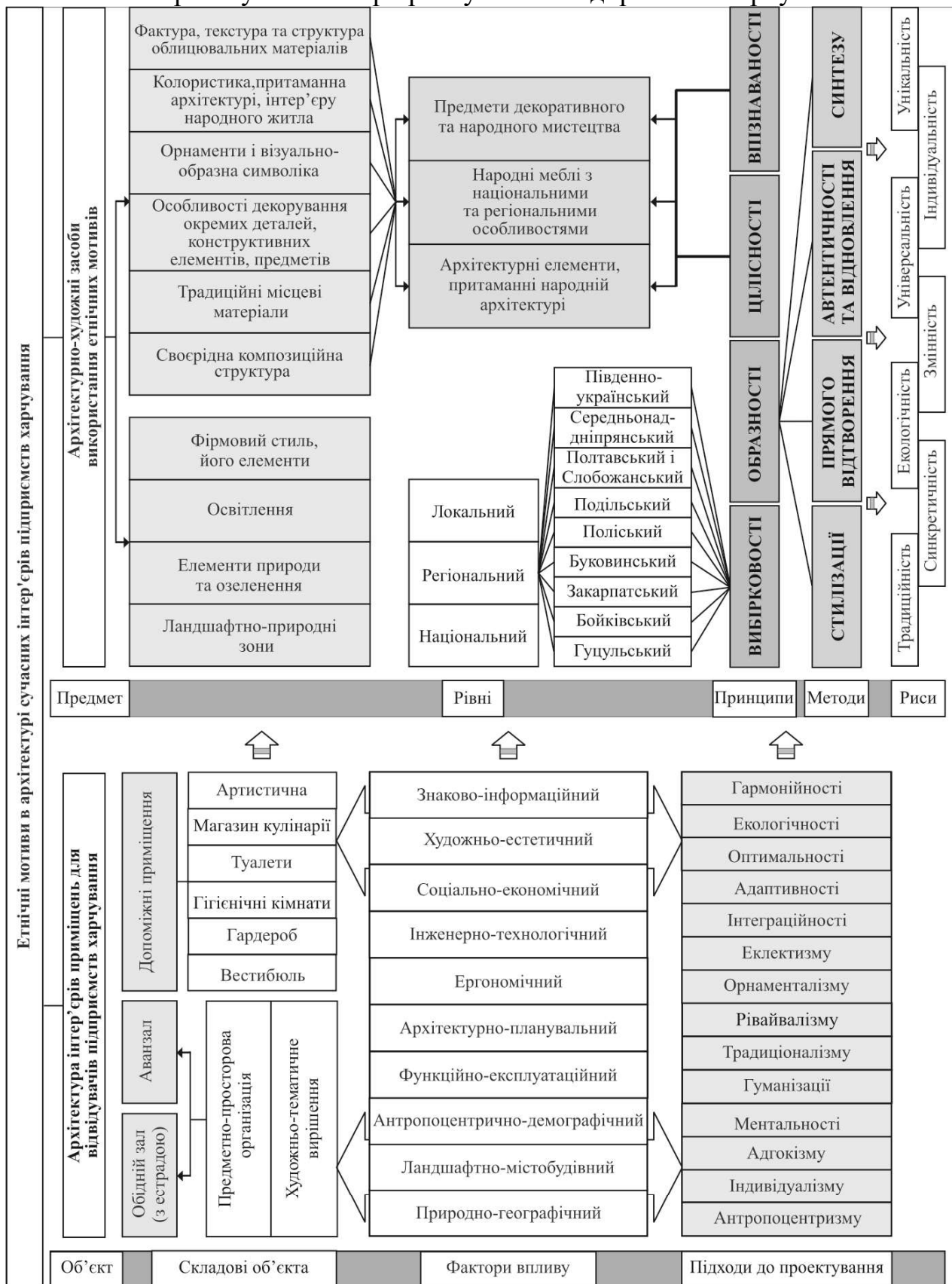
4. **Впізнаваності** (ідентичності) – передбачає створення художньо-образної виразності інтер'єру, його стильову впізнаваність, яка досягається вибором провідних (для відповідного регіону) художньо-декоративних прийомів й архітектурно-художніх засобів.

Підхід використання етнічних мотивів в архітектурі сучасних інтер'єрів підприємств харчування характеризують такі риси: **традиційність** (тяглість цінностей народної культури, менталітету в часі); **синкретичність** (зв'язок різних видів практичної та художньої діяльності, який проявляється в синтезі архітектури, декоративно-ужиткового та монументально-декоративного мистецтва); **екологічність** (використання народних архітектурно-будівельних традицій, художніх промислів і ремесел із застосуванням природних матеріалів й екологічних технологій); **змінність** (здатність змінюватися згідно з обраним концептуальним культурологічним і географічним контекстом, зміна архітектурно-конструктивних, художньо-декоративних засобів); **універсальність** (здатність до модифікації відповідно до змін у тенденціях дизайну та архітектури, часова відкритість); **індивідуальність** (індивідуальна стильова програма, визначена концептуальним задумом автора); **унікальність** (створення оригінального та самобутнього середовища).

Розроблено схему оптимального алгоритму для застосування етнічних мотивів в архітектурному проектуванні інтер'єрів сучасних підприємств харчування (табл. 1).

Таблиця 1.

Алгоритм використання етнічних мотивів в архітектурному проектуванні інтер'єрів сучасних підприємств харчування

Для розроблення рекомендацій з проектування архітектури інтер'єрів підприємств харчування з використанням етнічних мотивів певного етнографічного регіону ідентифіковано та систематизовано архітектурно-конструктивні елементи, меблі та обладнання, архітектурно-художні та декоративні засоби народного житла (як найхарактернішого традиційного типу української народної архітектури) в різних архітектурно-етнографічних регіонах України, зокрема: на Поліссі, Поділлі, у Карпатах і на Прикарпатті (на Гуцульщині, Бойківщині, Закарпатті, Буковині), на Півдні України, Середній Наддніпрянщині, Полтавщині та Слобожанщині. Для всіх регіонів використано однакові архітектурно-художні ознаки (12 критеріїв).

Поширеними **будівельними матеріалами** на Півдні України були камінь-черепашник, глина, дерево [14]. Часто стіни зводили з саману – великих цеглин прямокутної форми із глини та соломи [8, с. 59]. На Поділлі використовували глину в поєднанні з деревом та соломою [6, с. 107]. На Поліссі стіни були зі зрубу, здебільшого побілені, в окремих районах півночі використовували не білений зруб з природнім кольором дерева. [9, с. 23]. Для Карпатського регіону характерне використання дерева як головного будівельного матеріалу, на Бойківщині ззовні зруб смолили, стики змащували глиною та білили, на Гуцульщині – зруб не змащували [8, с. 126]. На Середній Наддніпрянщині використовували глину, солом'яне дерево; зруб ззовні та всередині вкривали глиною для вирівнювання його дефектів та згладження щілин [11, с. 181]. На Полтавщині та Слобожанщині хати були білені [8, с. 60].

Для Середньої Наддніпрянщини характерний солом'яний чотирисхилий **дах**, з високим гребенем, на ребрах солома лежить нерівно, остришками – сходишками (у західних регіонах). На Півдні України дахи високі двосхилі, рідше чотирисхилі, покриті очеретом чи соломою. [8, с. 60]. На Полтавщині та Слобожанщині хати мали чотирисхилі дахи, із Солом'яним покриттям без остришків та гребеня. [11, с. 184]. На Поліссі дах двосхилий, чотирисхилий на Заході, на Сході чотирисхилий [9, с. 23]. Для Поділля характерний чотирисхилий, рідше двосхилий дах, з розстеленою соломою, зв'язаними сніпками («куликами») та з гребенем. [6, с. 38]. На Гуцульщині робили чотирисхилі дахи із дерев'яним покриттям. [10, с. 24] На Закарпатті – в з чотирисхилі, вкриті соломою, іноді у вигляді східців [10, с. 17]. Високий солом'яний дах на 4 схили притаманний хатам Бойківщини [11, с.161].

Завершення фронтонів двосхилих дахів прикрашали на Півдні України: площини кам'яних фронтонів декорували рельєфним орнаментом, часто різьбленою розеткою [7, с. 7]; на Західному Поліссі – закінчення вітряних дощок контурно прорізували, в результаті їх форма нагадувала голови коней або

фантастичних істот. [9, с. 23]. На Гуцульщині завершення фронтонів чотирихилих дахів оздоблювали набивними різними елементами [9, с. 24].

Розвинені **піддашки** на стовпах вздовж фасадної стіни та на кронштейнах вздовж причілкової стін характерна особливість хат Полтавщини та Слобожанщини. Кронштейни – «коники», що підтримували виноси даху, в цих регіонах декорувалися профілюванням та різьбленням [11, с. 184]. Ганки у вигляді галерей з трьох, чотирьох боків хати поширені на Бойківщині [8, с. 61]. Тут дах над галереєю тримався на кронштейнах та різьблених стовпах, вхід на піддашок був у вигляді дерев'яної арки, оздобленої різьбленням [9, с. 24]. На Гуцульщині звіси даху робили при фасадній стіні, при вході на піддашок робили хвіртку, її стовпчики та їх завершення декорували різьбою [5, с. 28]. На Півдні України поширені ковані піддашки [7, с. 8]. На Поділлі також будували Ганки, які влаштовували при фасадній стіні хати [6, с. 110].

Фарбування зовнішніх стін та їх оздоблення декоративним розписом характерне для Поділля: під стріхою розміщували орнаментальний фриз, ним прикрашали також вікна та пілястри. Фриз відділяли від стіни темною кольоровою смугою з крапками. Орнаментом декорували і призьбу [6, с. 124]. На півдні Поділля стіни фарбували контрастними поєднаннями кольорів – світло синіми, блакитними, блідо-зеленими відтінками заповнювали всю їх площину, а білим кольором малювали пілястри, обрамлення вікон та дверей [6, с. 154]. Для Середньої Наддніпрянщини також характерне багате оздоблення поліхромним розписом зовнішніх стін хат. Орнаментальною смугою декорували стріху вздовж чільної (головної) сторони, орнаменти прикрашали вікна та двері, в деяких районах малювали вертикальну орнаментальну смугу вздовж рогу причілкової (бічної) стіни, тильну (задню) стіну фарбували глинами різних відтінків (жовтогарячим, коричневим, помаранчевим) [8, с. 76]. На Півдні України стіни декорували розписом під стріхою та на розі хати, фарбували великі площини стін [8, с. 121]. На Закарпатті в деяких регіонах стіни хат малювали в сині кольори, або виділяли цим забарвленням стики брусів, тоді зруб хати залишався природного кольору [10, с. 17]. На Бойківщині в деяких регіонах ззовні зруб смолили, стики замащували глиною і білили, іноді розписували. Хати на Буковині переважно білені, зрідка у нижній частині стіни оздоблені розписом, або фарбовані в сині кольори [9, с. 25].

У східних районах Полісся **завершення вікон та віконниці** малювали у світлі тони (білий блакитний), в центральних – прикрашали віконниці розписом з геометричним орнаментом, різьбленням декорували лиштви [9, с. 23]. На Поділлі вікна прикрашали тонованим обрамленням з орнаментами, фризом або розписом, площі між вікнами – орнаментальною композицією у вигляді вазона чи вінка [6, с. 125]. Наличники були синього, жовтого кольору, їх прикрашали

різьбленням. Також у цьому регіоні використовували віконниці синього, червоного, зеленого кольору з розписними орнаментами у вигляді квітів, або вирізьбленими геометричними елементами [6, с. 150]. На Полтавщині і Слобожанщині вікна були з віконницями, які фарбувалися в яскраві кольори. Різьбленням декорували завершення вікна [9, с. 26]. Вікна робили розділеними на чотири частини [4, с. 45]. Для Середньої Наддніпрянщини характерне різьблення та профілювання карнизів вікон, поліхромний розпис їх різьблених елементів, фарбування, розпис віконниць [8, с. 73]. На Півдні України вікна обводили колірними смугами, прикрашали розписом стіни навколо вікон або над ними [8, с. 121].

Двері ззовні на Поділлі прикрашали фризом, вазонами, що розміщувалися над дверима або смугою навколо них [6, с. 124]. Для Поділля характерна техніка «цв'якування» дверей, елементи яких фарбували в контрастні кольори [9, с. 25]. Такі двері мали назву «тафльові», їх полотна склалися з набірних дубових дощок [6, с. 124]. В карпатському регіоні на дверях з внутрішньої сторони декорували верхню лиштву за допомогою геометричного орнаменту, на Гуцульщині – мотивом розетки, двері були масивної форми, міцні. На Бойківщині двері бували прямокутної або і трапецієподібної форми [2, с. 111]. Тут одвірки прикрашали рідко – орнамент розміщували у нижній частині горизонтально. Двері шестикутної форми характерні і для Середньої Наддніпрянщини та Слобожанщини, їх оздоблювали різьбленням [11, с. 150]. На Півдні двері різьблені глухі або прорізні з кованими решітками [7, с. 11].

Для Полісся притаманна скромність в оздобленні елементів фасаду житла. Геометричним **різьбленням** декорували лише завершення вікон (центральні, східні райони); елементами глухого різьблення, профілюванням – фронти хат (західні регіони) [9, с. 23]. На Полтавщині та Слобожанщині різьбленням прикрашали кронштейни – «коники», стовпи та прогоничі, що тримали піддашся [11, с. 184]. Різьбленням, профілюванням на Середній Наддніпрянщині декорували вікна, двері, лиштиви, ганки [8, с. 75]. Для півдня України характерний пластичний декор фасадів: пілястри, карнизи, оздоблення фронтонів, різьба архітектурних деталей [9, с. 27]. На Гуцульщині різьбленням прикрашали фронти чотирисхилих дахів, завершення стовпчиків хвіртки при вході на піддашок, кронштейни та стовпи, що тримали піддашся [9, с. 24]. На Бойківщині особливою окрасою житла була арка при вході на піддашок, яка оздоблювалася багатим різьбленням, ним декорували також стовпи галерей [9, с. 24]. Для Буковини та Закарпаття також характерне різьблення архітектурних деталей: кронштейнів, стовпів, піддашків.

Розпис інтер'єру житлового приміщення особливо багатий на Поділлі. Тут ним прикрашали не лише стіни, а й стелю з її конструктивними

елементами, а також долівку. Для Поділля характерні шпалерні композиції. Карнизи у вигляді смуги (з орнаментальними мотивами «букет», «вазон») або шпалерна смуга розташовувалися над вікнами. На покуті стіну та стелю декорували розписами, також над ліжком [6, с. 128]. Для Півдня України також характерне декорування внутрішнього простору хати настінним розписом: підстельовим фризом, композиціями між вікнами, тонуванням стику підлоги та стін. Значного поширення тут набули килимові композиції – настінні фрески [7, с. 12]. На Середній Наддніпрянщині стіну при ліжку декорували орнаментальним мотивом «вазон», або шпалерною композицією. Розписом оздоблювали стіни над дверима, між вікнами, під стелею – орнаментальним мотивом «бігунець» [8, с. 76]. Іноді розписували тут і стелі. Настінні розписи використовували і на Полтавщині та Слобожанщині.

Вариста піч здавна відігравала провідну роль у вирішенні всього інтер'єру житлового приміщення хати, була головним композиційним елементом та мала символічний зміст. Її декоративному оздобленню надавали великого значення. Печі на Поліссі оздоблювалися рідко, в деяких районах груба пластично декорувалася, або виділяли кольором окремі елементи печі [9, с. 23]. На Полтавщині та Слобожанщині печі оздоблювали залежно від місцевості: їх малювали, розписували або декорували кахлями [9, с. 26]. Декоративне малювання печі характерне для Поділля, Дніпропетровщини, Півдня України, Середньої Наддніпрянщини. На Середній Наддніпрянщині горизонтальні профільні виступи та верхні частини основних елементів печі – припічка, лежанки, комина, грубки – підкреслювали стрічкою квіткового орнаменту. Підприпічок та комин прикрашали квітковими композиціями вазонного або букетного типу. В композиції, крім рослинних, вводили й сюжети птахів – півня, галки, сороки. На Півдні України комин печі прикрашали живописним орнаментом у вигляді рослинного сюжету «бігунчика», «бігунця», або кольоровими смугами. Печі на Поділлі декорували художнім розписом: орнаментально або колірно виділяли стики площин, підкреслювали основні елементи печі: комин і грубу, інші її частини декорувалися скромніше [6, с. 125]. В центральних районах Поділля застосовували плоскі керамічні тарілки «тафлі» для облицювання печей, а також, щоб закривати отвори для чищення печей [6, с.180]. Печі на Гуцульщині оздоблювали кахлями, особливу увагу надавали декоруванню комину – він складався з 2-3 рядів кахлів, часто мав карнизи [2, с. 120]. Кахлі мали різноманітні орнаментальні мотиви: рослині, сюжетно-тематичні із зображеннями козаків, тварин, птахів, тощо [4, с. 98]. Для інших регіонів Карпат характерні світлі кольори печей, кольоровою глиною підкреслювали челюсті печі та верх припічка [2, с. 120]. Рідше печі розписували рослинними орнаментами у вигляді складних барокових вазонів або окремих

гілок, хрестами. На Бойківщині печі були великих розмірів. На Львівщині художнє оздоблення печі мало свої особливості: тут замість кахлів використовували розмальовані тарілки та денця пляшок для облицювання печей [4, с. 99].

Різьбленням **сволок** прикрашали на Полтавщині та Слобожанщині, у Карпатському регіоні, на півдні України, зрідка на Поліссі, Поділлі та Середній Наддніпрянщині. Сволоки декорували розписом на Середній Наддніпрянщині (нижню і бокову сторони), на Поділлі, Слобожанщині і Полтавщині. На Поділлі використовували 1 або 2 поздовжніх сволоки з різьбленням імені господаря, дати або хреста, проте частіше їх декорували розписами з орнаментами [6, с. 31]. На Гуцульщині використовували два – три сволоки, на Бойківщині – один сволок. Декорували їх (на боковій або нижній частині) різьбленими елементами: розетками, хрестами, інколи писали дату, рідше прізвище майстра [2, с. 110].

Ще одним невід'ємним предметом інтер'єру традиційного українського житла була **скриня**. В ній зберігалися найдорожчі речі, зокрема посаг дівчини. Її художньо оздоблювали та ставили на видному місці [15]. Скрині на Поділлі були з плоским або випуклим віком. Зазвичай вони фігурно декорувалися металевою ковкою – нею прикрашали кути кришки та передню сторону [6, с. 172]. На Лівобережній Україні відомі скрині великих розмірів з багатим рослинним орнаментом. Зокрема, на Полтавщині їх розписували яскравими кольорами. Найчастіше посередині передньої сторони малювали букет або вазон великого розміру, який доповнювався дрібнішими квітами чи пелюстками з боків. Скрині тут мали переважно прямокутну форму з плоским віком. На Слобожанщині – квіткові мотиви розписів та стриманіші кольори. На Середній Наддніпрянщині скрині прикрашали розписом. Окрім рослинних мотивів орнаментів фігурували і сюжетні: побутові сцени з життя людей. Скрині Полісся, порівняно з іншими етнографічними регіонами, мали скромніше оздоблення: використовувалася техніка фляндрування, в результаті утворювався смугастий орнамент; мали опукле віко [15]. На Півдні України – скрині-столи з плоским віком, рідше опуклим. Їх прикрашали розписами (геометричними або рослинними орнаментами), інколи металевим окуттям [4, с. 37]. В Карпатах скрині мали плоскі або двохилі віка, в основі їх конструкції були чотири стовпці, на яких трималися стінки [15]. На Гуцульщині їх виготовляли з букового дерева, фарбували коричневою фарбою, прикрашали контурним різьбленням у вигляді прямих і скісних ліній, квадратів, прямокутників, розеток, кругів, хрестів [12]. Буковинські скрині декорували як різьбленням, так і розписом. Їх тло було зеленим, вишневим або коричневим з мальованими квітами [15]. На Закарпатті використовували різьблені столи-

скрині, серед їхніх орнаментальних мотивів провідними були розетки, зустрічалися колосся пшениці, олені [4, с. 74]. Також тут значно поширені і розписи скринь з рослинними орнаментами. Скрині Бойківщини переважно не оздоблювалася, з плоским віком. «Куфери» (скрині з опуклим віком) декорували різьбленням, фарбували, прикрашали металом [13, с. 141]. На Яворівщині – одному із найбагатших осередків по виготовленню скринь – для їх розпису використовували мотиви квіткових букетів, вазонів, вінків з троянд та листків [15].

До меблів та обладнання житла кінця XIX початку XX ст. належать також столи, лави, мисники, замисники, шафи, піл тощо. На Поділлі лави декорували різьбленням, вони були нерухомими. У вінницькій області замість них використовували переносні «канапи», які мали фігурні поручні, спинку із різьбленими елементами [6, с. 166]. Піл був формували з дощок на дерев'яних брусах, які були покладені на вкопані стовпчики. Зверху було стелили сіно рядно. В кінці XIX у заможних селян з'являлися дерев'яні ліжка, спинки яких були прикрашені барельєфною різьбою [6, с. 166]. Нерухомою була і жердка – шафа вішалка, яка кріпилася на полом, декорована різьбленням. На неї вішали у будні щоденний одяг, на свята – найкращий, що мали господарі [6, с. 167]. Мисник кріпився до стіни, був розміщений у куті напроти печі. Перші мисники були відкриті. Згодом їх нижня частина стала переносною шафкою, мала дерев'яні двері, а верхня – скляні двері; карнизи та ніжки декорували профілюванням. Над ліжком завішували дитячу колиску, яку плели із лози та берези [6, с. 170]. У південно-західних районах Поділля використовували дерев'яні колиски, які ставили на підлогу, прикрашали розписами. Столи декорували різьбленими орнаментами, профілюванням. Ніжки були точеними, нагадували форму балясин [6, с. 174]. У інтер'єрах карпатських хат влаштовували переносні лавиці та нерухомі лави, які розміщувалися перпендикулярно та були з'єднані між собою. Зазвичай їх не оздоблювали. Поширеними були асиметричні з природно вигнутого дерева стільці, так звані, «родимі стільці» [2, с. 114]. На початку XX ст. почали використовувати лаву зі спинкою, декорованою різьбленням («лава-лада»), стільці [2, с. 121]. Над спальним місцем влаштовували дерев'яну жердку – грядку. На ній розвішували ліжники, одяг, у свята – яскраві рушники. На Гуцульщині часто використовували дві паралельно розміщені жердки – «рамці», бокові сторони яких прикрашали різьбленням [2, с. 115]. Також монтували жердку і над піччю [2, с. 110]. Стіл був на чотирьох ніжках та мав одну або дві скриньки у підстіллі, яке декорували різьбленими орнаментами. У хатах бойків використовували скрині замість столів, їх називали «столи-скрині». У кінці XIX століття в таких столах зверху робили круглі заглиблення, які нагадували

миски, так звані, «довбанки» [2, с. 115]. Столи-скрині поширені і на Гуцульщині, також тут використовували і столи на перехресних ногах [5, с. 26]. Мисники у хатах жителів Карпат мали 2-3 полиці, верхні мали дверцята. На Гуцульщині їх декорували різьбленням, в них розміщували декоративний посуд. Поряд з ними висіли «ложечники» – полиці для ложок. Застосовували тут невеликі шафки та замисники – довгі полиці для тарілок і мисок, які розміщувалися над вікнами або на тильній стіні напроти входу, їх декорували різьбленням [2, с. 123]. На Бойківщині меблі відзначала простота форм та оздоблення [13, с. 135].

На Півдні України використовували розпис меблів, зокрема мисників, лав, які мали поручні та спинки. Їх розписували рослинними орнаментами по темному зеленому, синьому або коричневому тлу [4, с. 37]. Меблі на Полтавщині та Слобожанщині оздоблювалися різьбленням [9, с. 25]. Мисники та полиці мали різноманітні форми та декор [4, с. 47]. На Середній Наддніпрянщині меблі прикрашали поліхромним розписом, різьбленням [11, с.182]. Для Полісся характерна скромність декоративного оздоблення меблів. В окремих регіонах бокові частини мисників декорували контурною порізкою [9, с. 23]. Тут використовували полиці для ікон, які мали назви: «божниці», «підвіконники». Божниці іноді прикрашали розписами, інкрустацією соломою або вирізаними по краях зубцями [8, с. 109]. Була у побуті переносна лава на дерев'яних ніжках – ослін.

Поширеними **декоративними елементами**, які використовували у інтер'єрах хат Середньої Наддніпрянщини, були декоративні тканини, кераміка, вишивки, дерев'яний мальований посуд. Рушниками прикрашали ікони, вікна та дзеркала. На сволоках завішували сушені квіти та трави [4, с. 41]. У Карпатах та Прикарпатті на покутті вішали ряд ікон – «образник», який прикрашали сушені квіти і трави, під ними – фотографії, декоративний посуд, писанки, весільні калачі тощо [5, с. 26]. На підлогу стелили ткані доріжки [2, с. 118]. Жердки прикрашали яскравими декоративними тканинами, рушниками, ліжниками, веретами, килимами, одягом [2, с. 119]. У миснику на Гуцульщині окрім мисок виставляли фігурки з дерева чи кераміки, яскраво розписані збанки. На стінах вішали пістолети, топірці, стремена тощо [5, с. 26]. На Полтавщині та Слобожанщині в інтер'єрах хат використовували мальовані дерев'яні тарілки з квітковими орнаментами [15]. Поширені вишиті рушники, якими прикрашали ікони [4, с. 47]. У інтер'єрах подільських хат використовували яскраві рушники, сюжети їх орнаментів монументальні, поширений мотив «ворона» [6, с. 178]. Стіну від лав до вікон оббивали тканинами, ту, при якій стояло ліжко – килимом. У бідних сім'ях килим малювали. На лави стелили рядна – налавники, які мали стриманий малюнок [6,

с. 176]. Особливо відомою є подільська кераміка. На Півдні України у інтер'єрах широко використовували ткані вироби: рушники з геометричними орнаментами, смугасті рядна на меблях, доріжки на підлозі [7, с. 13]. Поширеними були і килими з геометричними візерунками та стилізованими квітами, часто на зеленому тлі [4, с. 38]. На Поліссі декоративні засоби інтер'єру були досить обмежені, найпоширенішими з них були декоративні тканини, зокрема вишиті рушники [9, с. 23].

Висновки. Визначені архітектурно-художні ознаки різних регіонів України й алгоритм застосування етнічних мотивів у поєднанні з розробленими методами та принципами є основою рекомендацій для проектування архітектури інтер'єрів підприємств харчування з етнічними мотивами певного етнографічного регіону.

У проектуванні предметно-просторового середовища підприємств харчування, на нашу думку, найдоцільніше використовувати визначені засоби застосування етнічних мотивів (відповідного етнографічного регіону) за допомогою методу стилізації, поєднуючи при цьому сучасні елементи інтер'єрів із стилізацією автентичних.

Список літератури:

1. ДБН В.2.2-25:2009. Підприємства харчування (Заклади ресторанного господарства). – К.: Мінрегіонбуд України, 2010. – 72 с.
2. Гошко Ю.Г. Народна архітектура українських Карпат XV – XX ст. Гошко Ю.Г., Кіщук Т.В., Могитич І.Р., Федака П.М. – К.: Наукова думка, 1987. – 272 с.
3. Громнюк А.І. Етнічні мотиви в архітектурі сучасних інтер'єрів підприємств харчування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата архітектури: спец. 18.00.01. «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури» / А. І. Громнюк. – Львів, 2016. – 21 с.
4. Данилюк А. Г. Давня архітектура українського села: етнографічний нарис / Данилюк А. Г. – К.: Техніка, 2008. – 256 с.
5. Данилюк А.Г. Скарби народної архітектури Гуцульщини: етнографічний нарис / Данилюк А.Г. – Л.: Логос, 2000. – 136 с.
6. Косміна Т.В. Сільське житло Поділля. Кінець XIX-XX ст.: Історико-етнографічне дослідження. / Косміна Т.В. – К.: Наукова думка, 1980. — 192 с.
7. Малина В.В. Народне мистецтво півдня України. Кінець XIX-Поч. XX ст.: на матеріалах Миколаївської, Одеської, Херсонської областей: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: 17.00.06 «декоративне і прикладне мистецтво» / В. В. Малина. - Л., 1999. – 16 с.
8. Масненко В.В. Українська хата / В. В. Масненко, В.Б. Ракшанов. – Черкаси: Брама- Україна, 2012. – 190 с.: іл.

9. Самойлович В.П. Українське народне житло (кінець XIX – початок XX ст.) / В.П. Самойлович. – К.: Наукова думка, 1972. – 24 с.: іл.

10. Федака П.М. Народне житло українців Закарпаття XVIII-XX століть: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора історичних наук: спец. 07.00.05 «етнологія» / П.М. Федака. – Київ, 2009. – 45 с.

11. Юрченко П.Г. Дерев'яна архітектура України / П. Г. Юрченко. – К.: Будівельник, 1970 р. – 192 с.

12. Білоус Людмила. Скриня у побуті української родини [Електронний ресурс] / Білоус Людмила // Національний музей українського народного декоративного мистецтва. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.mundm.kiev.ua/EXHIBIT/UACHEST.SHTML> (дата звернення 2.06.2015). – Назва з екрану.

13. Гошціцька Т.Б. Вмешлювання традиційного житла кінця XIX – першої половини XX ст. (на польових матеріалах із пограниччя Бойківщини та Підгір'я) / Гошціцька Т.Б. // «Народознавчі зошити» часопис. – 2012. – № 1. – С. 132 – 142. – режим доступу: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/NaZo_2012_1_20%20\(1\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/NaZo_2012_1_20%20(1).pdf) 3.06.2016 (дата звернення 10.06.2015).

14. Лошак П. Експозиція «Південь України» у НМНАПУ За виданням: Музей народної архітектури та побуту України, 1969 [Електронний ресурс] / Лошак П., Веговський С. // Звід пам'яток історії та культури України: Київ: Енциклопедичне видання.: М-С. – К.: Голов. ред. Зводу пам'яток історії та культури при вид-ві «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 2003. – Кн.1, ч.2. – 2003. – С.751-799. («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/eksprozycja-pivden-ukrajiny-u-nmnapu-petro-loshak-serhij-verhovskuj/> (дата звернення 15.12.2014).

15. Орел Л.Г. Мальоване дерево: наївний живопис українського села [Електронний ресурс] / Л.Г. Орел. – К.: Родовід, 2003. – 232 с., іл. – («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/malovane-derevo-v-ukrajini-lidija-orel-2003/> (дата звернення 3.02.2015).

Аннотация

Разработаны комплексные рекомендации для использования этнических мотивов различных архитектурно-этнографических регионов Украины (Полесье, Подолье, Гуцульщины, Бойковщины, Закарпатье, Буковины, Юга

України, Середнього Придніпров'я, Полтавщини і Слобожанщини) в середі підприємств харчування.

Ключевые слова: етнічні мотиви, архітектура сучасних інтер'єрів, підприємства харчування, методи і принципи використання етнічних мотивів.

Abstract

The comprehensive guidelines for the implementation of the ethnic motives of diverse architectural and ethnographic regions of Ukraine (Polissya, Podillya, Hutsulschyna, Boikivschyna, Zakarpatya, Bukovyna, the South of Ukraine, The Middle Nadnirjanschyna, Poltava region and Slobozhanshchyna) in the food business environment were developed.

Keywords: ethnic motives, architecture of modern interiors, catering industry, methods and principles of using the ethnic motives.

УДК 72.012.6:728.4

к. арх., доцент Дерябіна О.О.,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ АВАНГАРДНИХ КОНЦЕПЦІЙ ФОРМОУТВОРЕННЯ В ТВОРЧОСТІ АРХІТЕКТОРА О.І. ДМІТРІЄВА

Анотація: розглянуто авангардні концепції формоутворення та їх інтерпретацію в творчості архітектора О.І. Дмитрієва.

Ключові слова: авангардні концепції формоутворення, архітектор О.І. Дмитрієв, палац культури «Залізничник» в Харкові.

Стан проблеми. Останнім часом значно підвищився інтерес до проблеми формоутворення, яка є ключовою в творчості архітектора. Це обумовлено тим, що стрімко змінюється й оновлюється світ, щой не залишає можливості для стагнації і закріплення знайдених ідей і прийомів в звичних стилях. Архітектор працює в умовах, коли швидко змінюються технічні можливості та соціальні запити вимагають від нього адекватних рішень, можливість прийняття яких спирається не на тиражування вже відомого, а на створення нового в нових запропонованих обставинах. Саме це викликає інтерес до творчості архітекторів авангарду, головним принципом яких було конструювання нових форм, а не «робота в стилях».

Особливо яскраво нове ставлення до форми реалізувалося при проектуванні типів будівель, що виникли після революції. Одними з